

GİYİM, ÇOCUK BAKIMI VE KADIN EMEĞİ

Aydınlık Gazetesi, 22 Aralık 2012

Yıldırım Koç

Emek üretkenliğindeki artış ve birçok ürününün çağdaş teknolojilerle üretilmesi, kadınların evde harcaması gereken emeği önemli ölçüde azalttı.

Geçmişte tekstil ürünleri pahalıydı. İnsanların iç çamaşırı, gömleği, pantolonu, ceket, pijaması, çorabı az sayıda olurdu. Her evde dikiş makinesi vardı. Bizim evimizdeki önce kolluydu. Sağ elinizde kolu çevirir, sol elinizle dikilecek malzemeyi yönetirdiniz. Sonra ayak pedallı makine alındı. İş yükü bir anda azaldı. Daha sonra elektrikli dikiş makinesi geldi. Kadınların ve kız çocuklarının elbiseleri, erkeklerin iç çamaşırları, gömlekleri, pijamaları bu makinede dikilirdi.

Ayrıca pantolon ve gömlekler yamanırdı. Çorapların yamanmasında kullanılan özel tahta yumurtalar vardı. Yama işi zaman alırdı.

Kadınların ömrü, örgü örmekle geçirdi. Ev gezmelerinde her kadın çantasındaki yünü ve şişleri çıkarır, birbirinden model öğrenerek, kazak, hırka, kaşkol, başlık, çorap örerdilerdi.

Günümüzde ise tekstil ürünleri çok ucuzladı. Bu işlerin hiçbiri artık sıradan bir evde yapılmıyor. Birçok kadın, annesinden kalan dikiş makinesini hatıra diye saklıyor. Kadının evdeki emeğinin yerini fabrikalardaki işçinin (büyük olasılıkla da kadın işçinin) emeği aldı.

Daha da önceleri evlerde kumaş, halı/kilim dokunurmuş.

Çocuk bakımı da çok kolaylaştı.

“Eledim eledim höllük eledim; aynalı beşikte bebek beledim” diye bir türkü vardır. Gençler “höllük” bilmez. Toprak elenir, temizlenir, fırında dezenfekte edilir ve beşiğin içine yerleştirilirdi. Bu toprağa höllük denirdi. Toprağın üzerine bir bez yayılır ve bebek bu bezin üzerine altı açık olarak yatırılırdı. Çocuk çişini yaptığında toprak çışı emer, çocuğu rahatsız etmezdi. Ben Tokat’ta 1970’lerin başlarında höllük kullanıldığını biliyorum.

Çocukların altına bez bağlanırdı. Kullanılıp atılan hazır bez yoktu. Çocuğun altına önce tülbent bezinden bir bez konur, sonra da T şeklindeki bir bez bunun üstüne bağlanırdı. Üste de naylon kilot geçirilirdi. Kakalı ve çişli bezler temizlenir, yıkanır, ütülenir ve yeniden kullanılırdı. Bizim çocuk büyüttüğümüz 1970’li yıllarda naylon vardı. Bizden önceki kuşak, bezlerin sıvı geçirmesini önlemek için, patiskaya erittikleri parafini döker, kumaşı böylece su geçirmez yapmış.

Şimdi hazır çocuk bezleri ev kadınının yükünü önemli ölçüde azalttı. Günümüzün anneleri kakalı bez temizlemiyor.

Eskiden çocukların bakımında birlikte yaşanan anneanneler ve babaanneler yardımcı olurdu. Günümüzde çocuk bakımevleri ve kreşler daha yaygın.

Geçmişte banyo yapmak da meseleydi. Evlerde taş kurnalı banyo olurdu. Önceleri su, sobanın veya kuzinenin üstünde ısıtılırdı. Bazen hamama gidilirdi. Daha sonra odunlu ve sonra gazlı termosifonlar çıktı. Şofbenin gelişi çok daha sonra. Hele sürekli sıcak suyun aktığı apartmanlar hayal bile edilmezdi. Günümüzde “banyolu hazırlama” gibi bir çaba gerekmiyor.

Yaşı bugün 60’ı aşmış olanlar kendi yaşamlarını gözden geçirdiklerinde, ekonomik gelişmeyle birlikte kadının evdeki yükünün nasıl azaldığını değerlendirebilirler.

Ev işinin azalması kadının özgürleşmesinin ve kendini geliştirme olanağı bulmasının önkoşullarından biridir.

Geçmişle kıyaslandığında, günümüzün ev kadınının kendisine ayırabileceği çok daha geniş bir zaman var. Bu zaman, kadının kendisini geliştirebilmesi ve ekonomik/toplumsal/siyasal yaşama daha etkili bir biçimde katılabilmesi amacıyla kullanılabilir.

Kadınların özgürleşmesinin (ve devrimçileşmesinin) önkoşullarının biri etkisini hissettirmektedir.